

לנהוג בחשמל כמו במשק המים

תמיד מזהירים אותנו שהימצאות מים בקרבת חשמל אסורה. מבחינת סכנת התחשמלות אין ספק שהדבר נכון, אולם כיוון ששני המשאבים הללו מצויים בארצנו בחוסר, כדאי "לקרב" אותם זה לזה, לפחות כדי להמחיש מה ניתן ליישם מהנעשה במשק המים לטובת משק האנרגיה, שהוא החוסר המאיים ביותר כיום. העובדות על השימוש באנרגיה בישראל מפחידות: אנרגיה בצורה של חשמל נצרכת בישראל בכמות מפלצתית ובולטת ביחס לעולם – יותר מ-10,700 מגה-ואט לשנה. התחזית לעתיד אינה מעוררת, כאשר חברת החשמל פועלת כבר כמה שנים על קצה גבול יכולת האספקה, וכאשר קצב בניית תחנות הכוח וייעול הייצור בקושי עומדים בקצב הגידול בביקוש. בימי ביקושי שיא, החברה עדיין מתקשה לתת מענה. אין זה סוד כי גם מבחינה פיננסית חברת החשמל אינה ערוכה לביצוע השקעות לשינוי המצב.

משק המים כדוגמה

הצורך בחיסכון בחשמל הוא לא רק הכרח מתוקף מצב חברת החשמל; הוא צורך לאומי וגם הזדמנות להפחתת עלויות ייצור, תוך שיפור סביבת העבודה ואיכות החיים. למרות זאת, לא נראה כי תבוצע בשנים הקרובות הפרטה כוללת של חברת החשמל, אף שהסוגיה עומדת על סדר היום הציבורי זה שנים. מה בכל זאת אפשר לעשות? בדומה למה לך שנעשה במשק המים, יש לשאוף לבצע הפרטה חלקית של מערך האספקה והמכירה לצרכנים, כשלב ראשון בעל דחיפות מיידית. חלק מרכזי בהצלחת ביצוע הרפורמה במשק המים הושגת על פי קוח ורגולציה על הזרוע המוניציפלית, שחייבה את הרשויות להקים "תאגידי מים וביוב". כך מוקדו הרשויות לביצוע הפקה ומכירה של מים במחירים "ריאליים", תוך השקעה בתשתיות. במקביל, תאגידי המים והביוב אינם מורשים להעביר תקבולים לשימושים שאינם בתחום הפעילות של התאגיד.

לפי חוק החשמל ניתן לתת רישיונות ל"מחלקי חשמל" שיכולים להיות קניונים, קיבוצים ומתחמים ציבוריים גדולים

בשורה התחתונה (והיעילה), נהפכה כל אחת מהרשויות למנהלת של חברה עסקית הלכה למעשה. ככזו היא פועלת כעת למקסם את המשאבים הייחודיים שהמדינה הכריחה אותה לפתח. לצד המקל, המדינה נתנה גם גזר לא קטן, בדמות פטור מתשלומי מס הכנסה על הרווח ממכירת המים.

במשק החשמל המצב שונה לחלוטין. שם עומד מונופול השולט בכל שרשרת האספקה. החברה מעורבת גם באופן עקיף בקביעת מחיר החשמל, באמצעות מנגנון הנגזר מעלויות הפקת החשמל בחברה. אציין כי משמעות נוספת הנגזרת מהגדרת חברת החשמל כמונופול היא כי אין לה כל אינטרס להקטין את הצריכה, נהפוך הוא.

להקים "חנויות" סיטונאיות לחשמל

לפי חוק החשמל ניתן להקים גופים "מחלקי חשמל". מדובר למעשה ב"חנויות סיטונאיות" של חשמל. את הרישיון ל"חנויות" ניתן למכור לקניונים, לקיבוצים ולמתחמים ציבוריים גדולים אחרים. המחזיקים ברישיון ירכשו חשמל מחברת החשמל במחיר סיטונאי נמוך יחסית, וימכרו אותו לצרכן הסופי במחיר "ריאלי" גבוה יותר, וכמובן גם רווחי. הרווח ינותב בחוק וברישיון לשיפור השירות ללקוח, לשיפור תשתיות, ולקביעת מחיר דיפרנציאלי לצרכנים השונים. כמו במשק המים, מהלך כזה יקדם יצירת שיווי משקל כלכלי חדש, שיתמחר את אספקת האנרגיה לפי אופי המשתמשים והיקף הצריכה שלהם.

כפירמת רואי חשבון, הרואה מול עיניה כל הזמן את תהליכי ההשקעה, אנו קוראים לממשלה ליצור גוף אחד שמתפקידו יהיה להוציא לפועל את תוכנית ההתייעלות האנרגטית בעבור מגזר זה. גוף זה יקבע לא רק את יעדי ההתייעלות, אלא גם יהיה אמון על הדרכים ליישומם מצד הרגולטור. הדרכים יכללו, למשל, תקנות מס לזכויות פחת מקלות על ההשקעות האדירות, רישום ההשקעות כהוצאה, והענקת הטבות או מענקי השקעה שיתבססו על עמידה ביעדי ביצוע.

הכותב הוא שותף ומנהל מגזר ההתייעלות בפירמת זיו האפט BDO. הנושא יעמוד במרכז הדיונים בכנס התייעלות אנרגטית 2010, של המכון הישראלי לאנרגיה ולסביבה ושל הפירמה, ב-3 באוגוסט בת"א.